Пам'ятайте про Україну!

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 30 Montgomery St Jersey City, N.J. 07302
Телефони: (201) 434-0237, (201) 434-0807
з Ню Йорку, (212) 227-4125
УНСоюзу: (201) 451-2200
з Ню Йорку (212) 227-5250

РІК LXXXVI. Ч. 198. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 31-го СЕРПНЯ 1979 ЦЕНТІВ 25 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, AUGUST 31, 1979 No. 198. VOL. LXXXVI.

УНС ПРОДОВЖУЄ АКЦІЮ БОРГОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

ПОВІДОМЛЕННЯ КОРПОРАЦІЇ ДОМУ УНС

У відповідь на загальне побажання членів Українського Народного Союзу та на рекомендацію його Головного Екзекутивного Комітету, Корпорація Дому УНС, що є виключною власністю УНС, вирішила продовжити акцію своїх БОРГОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ на дальших П'ЯТЬ РОКІВ, себто до 1-го жовтня 1984-го року.

Як відомо, цю в багатьох відношеннях корисну для УНСоюзу та його членів акцію БОРГОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ проголошено вперше в серпні 1974-го року з головною метою: ЗАСТУПИТИ ЗАТЯГНЕНУ В БАНКАХ ПОЗИЧКУ НА УКРАЇНСЬКУ БУДІВЛЮ ҐАРАНТОВАНИМИ УНСОЮЗОМ БОРГОВИМИ ЗОБОВ'ЯЗАННЯМИ ЗА ПОЗИЧКИ ВІД ЧЛЕНІВ УНС І ТИМ САМИМ, ЗАМІСТЬ ПЛАТИТИ ВІДСОТКИ ЗА ПОЗИЧКУ В БАНКАХ, ДАТИ МОЖЛИВІСТЬ І НАГОДУ ЧЛЕНАМ УНС ІНВЕСТУВАТИ СВОЇ ОЩАДНОСТІ НА ДОБРІ ВІДСОТКИ В ЦИХ ҐАРАНТОВАНИХ УНСОЮЗОМ БОРҐОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАННЯХ.

Як також відомо, БОРГОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ видається на суми від ОДНОЇ ТИСЯЧІ долярів починаючи і на ґарантованих ВІСІМ ВІДСОТКІВ, без уваги на кожночасний стан та всі можливі коливання і зміни на інвестиційному ринку. Значить, навіть коли б у часто змінливій тепер господарській коньюнктурі відсотки від позичок зменшились, наприклад, до семи чи навіть шести відсотків, Корпорація Дому УНС незмінно виплачуватиме членам УНС за їхні позички на БОРГОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ґарантованих ВІСІМ відсотків!

Для пригадки подаємо умови цих позичок:

1. Позичку на Боргове Зобов'язання приймається на ґарантованих ВІСІМ відсотків на час П'ЯТЬ РОКІВ. Проте, у випадку непередбаченої „наглої потреби" для власника такого Боргового Зобов'язання, позичені ним гроші можуть бути повернені йому перед п'ятирічним реченцем;
2. Відсотки від Боргових Зобов'язань на суму від $1,000 до $4,000 включно, виплачується аж до їх дозріння що ШІСТЬ МІСЯЦІВ, себто кожного 1-го квітня і 1-го жовтня. Відсотки від Боргових Зобов'язань на 5,000.00 долярів і більше виплачується квартально, себто кожного 1-го січня, 1-го квітня, 1-го липня і 1-го жовтня після дати позички.
3. Всі Боргові Зобов'язання можуть бути відкликані до виплати в дні 1-го жовтня 1980-го року.
4. Всі Боргові Зобов'язання мають написану ґарантію Українського Народного Союзу щодо виплати повної суми зобов'язання і належних за позичку відсотків.

Як уже згадано, акцію Боргових Зобов'язань започатковано в серпні 1974-го року і з неї, до 31-го липня 1979-го року, скористало приблизно 900 членів УНСоюзу, позичивши Корпорації Дому УНС на Боргові Зобов'язання суму 6,506,000.00 долярів Від цих позичок виплачено членам УНСоюзу титулом відсотків суму 1,291.473.00 доляри.

Усі видані досі Корпорацією Дому УНС і ґарантовані УНСоюзом Боргові Зобов'язання дозрівають до виплати 1-го жовтня ц.р. Перевівши анкету між власниками цих Боргових Зобов'язань, Дирекція Корпорації Дому УНС ствердила, що більшість цих власників бажає продовжити інвестицію своїх ощадностей у ці Боргові Зобов'язання і, йдучи на зустріч цим побажанням, Дирекція Корпорації, на рекомендацію Головного Екзекутивного Комітету УНС, вирішила продовжити свою акцію Боргових Зобов'язань на чергових П'ЯТЬ РОКІВ, себто до 1-го жовтня 1984-го року. Це відноситься однаково до продовження тих Боргових Зобов'язань, що їх уже видано членам УНС, як і до видачі нових Боргових Зобов'язань для тих, хто бажає підвищити суму своєї інвестиції, та для всіх тих членів УНСоюзу, які бажали б тепер скористати з цієї нагоди та інвестувати свої ощадності на виїмково корисних для них умовах, що їх дають Боргові Зобов'язання Корпорації Дому УНС, ґарантовані УНСоюзом.

В усіх справах віносно Боргових Зобов'язань звертатися до Головної Канцелярії УНС:

Ukrainian National Association 30 Montgomery Street, Jersey City, N. J., 07302.

СССР НЕ ДОПУСКАЄ АМЕРИКАНСЬКОГО ВИДАВЦЯ НА ВИСТАВКУ В МОСКВІ, ІСНУЄ МОЖЛИВІСТЬ ПОМСТИ

Ню Йорк. — Не зважаючи на заходи Білого Дому, Державного Департаменту і Асоціяції американських видавців, Совєтський Союз не дав візи голові американського видавництва Рендом Гавз, Робертові Бернстінові, який плянував взяти участь у міжнародній виставці книжок у Москві від 4-го до 10-го вересня. У цій виставці заплянували взяти участь 178 американських видавництв, хоча раніше багато з них погрожували бойкотом та вимагали звільнення Миколи Руденка та інших політв'язнів в СССР.

Роберт Бернстін

Деякі видавці в Ню Йорку уважають, що віднова візи Бернстінові зумовлена тим фактом, що він очолює новостворену американську Гельсінкську групу, яка недавно виступила в обороні Олеся Бердника та Петра і Василя Січків, членів української Гельсінкської групи, яких КҐБ держить під арештом. Ці видавці пов'язують зволікання з виданням візи іншому видавцеві, Лоренсові Гюсові, та заборону на в'їзд до СССР Бернстінові з аферами совєтських танцюристів Александра Ґодунова та його дружини Людмили Власової. Як відомо, адвокатом Ґодунова в цій афері був Орвілл Шелл, який є заступником Берстіна в американській Гельсінкській групі.

Берстін назвав відмову совєтів „морально обидливою і ошуканством", бо раніше совєтські організатори виставки прийняли всі його грошові вклади за виставлення книжок. Бернстін заборонив іншим членам ним очолюваного видавництва їхати до Москви на виставку, хоча цим видавництвом видані книжки вже вислано до СССР. Це не означає, що совєтські власті дозволять на виставлення всіх книжок американських видавців, бо два роки тому багато книжок в тому й книжку д-ра Мирона Куропася про українців у ЗСА — совєтські цензори стягнули із станків. До речі, два роки тому Бернстін та ще декілька видавців були відмовилися від участі у виставці на знак протесту проти арештів дисидентів і закритих судів над ними.

Американські видавці також уважають, що відмова візи Бернстінові - це своєрідне застрашування інших видавців, щоб вони не посміли контактуватися з дисидентами в Москві.

Серед книжок, що їх американські видавці плянують включити на виставці є твори дисидентів в СССР, в тому й праця д-ра Андрея Сахарова п. наг. „Моя країна і світ".

ЗСА І КНР ВСТАНОВЛЯЮТЬ „КОНКРЕТНІ ОСНОВИ" ВІДНОСИН

Пекін. - Віцепрезидент Волтер Мондейл, закінчивши дводенні наради тут з лідерами Китайської Народної Республіки в рамках однотижневих офіційних відвідин, заявив, що ЗСА і КНР встановили „конкретні основи" відносин на наступних десять років та запевнив, що ці відносини не є спрямовані проти будь-яких інших країн.

Виступаючи на пресконференції у вівторок, 28-го серпня, віцепрезидент Мондейл подав до відома, що голова Комуністичної партії КНР Гуа Ґуофенг прийняв запрошення президента Джіммі Картера і відвідає ЗСА в наступному році. Президент Картер має також відвідати Китай. Ще під кінець цього тижня ЗСА відкриють консулят у Кантоні. Свої розмови з Гуа Ґуофенґом і першим заступником прем'єр-міністра Денг Шіаопінгом віцепрезидент Мондейл назвав „надзвичайно приязними і товариськими, стверджуючи, що вони причинились до створення „конкретних основ" у процесі нормалізації відносин поміж ЗСА і КНР.

Мабуть не бажаючи подразнити СССР, як це твердять політичні спостерігачі, віцепрезидент Мондейл підкреслив, що „американсько-китайська приязнь не є намірена проти інших країн" та що ЗСА і КНР „не мають і не передбачують мілітарних відносин". Мондейл також підтвердив, що під час розмов заторкнено справу Камбоджі і встрявання комуністичного В'єтнаму у внутрішні справи тієї країни, включно з мілітарною інтервенцією. Обидві сторони погодились, що встановлений В'єтнамом „маріонетковий режим" у Камбоджі не має будь-якої підтримки і леґітимности.

У результаті нарад, ЗСА і КНР підписали договір щодо культобміну та домовлення у справі допомоги ЗСА у побудові 10-ох гідростанцій в Китаї.

У загальному, віцепрезидент Мондейл виніс позитивне враження із зустрічей з китайськими лідерами, помічуючи в них „щире бажання" поширити відносини зі ЗСА та приспішити, при допомозі американської технології, процес модернізації індустрії, сільського господарства та інших ділянок економіки.

ПАПА ІВАН ПАВЛО II ВІДВІДАЄ УКРАЇНСЬКИЙ СОБОР НЕПОРОЧНОГО ЗАЧАТТЯ У ФІЛЯДЕЛЬФІЇ

Філядельфія, Па. — З Митрополичої Канцелярії Української Католицької Церкви інформують, що з Риму наспіла вістка, що Святіший Отець Папа Іван Павло II, під час свого однотижневого перебування у З'єднаних Стейтах Америки, відвідає в дні 4-го жовтня ц. р., Митрополичий Собор Непорочного Зачаття Пречистої Діви Марії у Філядельфії при вулиці Франкліна у ранніх годинах.

Папа Іван Павло II

Українські католицькі Владики у ЗСА, включно із Владиками Закарпатської (Візантійської) Церкви, візьмуть участь у зустрічі з Папою Іваном Павлом II в українському Соборі.

Вкоротці Митрополича Канцелярія розішле докладніші інформації про процедуру і порядок відвідин Папи Івана Павла II і запляновані з цього приводу урочистості у Філядельфії. Речники Митрополичої Канцелярії вважають, що погодженість Святішого Отця відвідати Український Собор є великим вирізненням Української Католицької Церкви в діяспорі.

ГОВОРИТЬ ЮРІЙ БАДЗЬО: „ПРАВО ЖИТИ"

Гельсінкі (УІС „Смолоскип"). — Сюди дістався шляхами українського самвидаву новий документ про національне питання в Україні. Автором його є відомий український філолог Юрій Бадзьо, який ще в 1977 році звернувся відкритим листом в справі надужить і національної дискримінації до Верховної Ради СССР, закордонних комуністичних партій і демократичної громадськости.

Юрій Бадзьо був заарештований 23-го квітня 1979 року в Києві і перебував під слідством, яке вже закінчено, а дружині КҐБ сказало шукати адвоката.

Нижче з деяким скороченням, друкуємо його Відкритий Лист. Повний текст цього листа в англійському перекладі появився в серпневому числі часопису „Смолоскип" і його розіслано по призначенню вашінгтонським Комітетом Гельсінкських Ґарантій для України.

ВІДКРИТИЙ ЛИСТ
Президії Верховної Ради СРСР.
Зарубіжним компартіям, світовій демократичній громадськості.

Звертання до такого широкого адресата люди сприймають чомусь скептично і мені дуже не хотілося адресувати листа саме так. Але ситуація вибору не залишає.

Позаду — шість років напруженої праці, і як наслідок — понад 1400 (тисяча чотириста) сторінок густого рукописного тексту. І раптом — катастрофа. Для мене страшна трагедія. Рукопис пропав. Можливо, у моєму розпорядженні — одна ніч волі. Щоб сказати людям те, про що я говорив із ними протягом шести років. Моя робота має строго науковий характер, але в ній ставляться питання загально-суспільного характеру, і не тільки в масштабі національного становища України.

Політичні арешти української інтелігенції 1972 р. мали характер загально-національного удару по Україні. Своє ставлення до них я мав намір висловити у відкритому листі до ЦК КПРС і Президії Верховної Ради СРСР. Хотілося повести предметну розмову про національне становище України в системі федерації Радянських Республік. Отак

(Закінчення на стор. 4)

В Ірані продовжуються розстріли кудрів і тих, які їм сприяють

Тегран. — В Ірані розстріляно знову 20 осіб, причому 9 з-посеред них це іранські вояки, які „сприяли" повстанню курдів: можна здогадуватися, що вони не послухали наказу стріляти до курдів, які воюють за своє право самовизначення, чи пак бодай територіяльну автономію. Пропозицію проводу курдів, щоби проголосити воєнне перемир'я, іранські ісламські проводирі відкинули, заповівши безпощадне здавлення повстання курдів збройною силою. Іранські володарі під рукою Аятолли Хомейні, буцім-то схильні дати курдам куцу автономію, але рішуче відкидають їх вимогу щодо признання їм права самовизначення, вважаючи її за „зраду" проти державної єдности Ірану.

Населення території, яка знаходиться під адміністрацією курдів, обурене тими розстрілами, домагається відплатної акції і розстрілу схоплених курдами в полон іранських вояків. Провід курдів покищо противиться такий кривавий відплатній акції, але не виключає, що коли іранські власті далі будуть розстрілами здавлю вати визволений рух курдів, то вони, курди, будуть стосувати ті самі методи боротьби.

Людмилі Власовій влаштували у Москві парадне привітання, ТАСС неправдиво насвітлює справу

Москва. — Солістка совєтського репрезентаційного балету Людмила Власова, що її відлет до Москви після втечі на волю її чоловіка, також соліста того балету Александра Ґодунова, спричинив міжнародню сенсацію, коли американські власті припинили три дні відлет совєтського літака з летовища Кеннеді у Ню Йорку, прилетіла у вівторок 28 червня ц.р. до Москви, де привітали її, як „героїню". На летовищі була її мати, директор Большого балету Станіслав Люшін і чималий гурт аґентів КҐБ, які не допустили до неї закордонних кореспондентів та перевели до почекальні, призначеної для найдостойніших гостей. Їй передали квіти і ставилися до неї, яка до жертви „американської брутальности і провокації".

Людмила Власова

У тому дусі появився, кілька годин після її прилету, обширний комунікат офіційної совєтської пресової аґенції ТАСС, де вперше згадано, що Александер Ґодунов — це її чоловік, який „зник серед нез'ясованих обставин". Американські власті, мовляв, всіма способами намагалися затримати силоміць Власову і мали вже готовий для неї американський пашпорт. У тому офіційному комунікаті, втриманому в образливому й наклепницькому антиамериканському тоні, пишеться про „ароганту і провокаційну" поведінку американських чинників і про їх „брутальність".

Адвокат Александра Ґо-

(Продовження на ст. 3)

Куба звільнить 400 політв'язнів

Гавана, Куба. — Комуністичний уряд Куби подав до відома в понеділок, 27-го серпня, що в найближчих днях будуть звільнені 400 політв'язнів згідно з домовленням з екзильними групами кубинців у ЗСА.

Серед помилуваних політв'язнів є Ролняндо Кубеляс, який був засуджений на 25 років ув'язнення в 1966 році за спробу вбити президента Фіделя Кастра.

Проголошення цієї чергової амнестії відбулось напередодні відкриття конференції т. зв. „неоприділених народів", в якій візьмуть участь представники 89 країн. Згідно з домовленням з кубинцями в екзилі режим Кастра звільнив 2,800 політв'язнів за минулих вісім місяців. У в'язницях перебуває ще біля 600 політв'язнів, які однак не попадаюьт під домовлення.

У ФІЛЯДЕЛЬФІЇ ПОМЕРЛА БЛ. П. ОЛЕНА КОТОВИЧ

Як уже це число було в друку, з Філядельфії наспіла вістка, що там у вівторок, 28-го серпня померла після важкої недуги, на 95-му році життя бл. п. Олена Котович, колишня учителька в Стрию, а після прибуття до Америки, довголітня голова Марійської Дружини при Митрополичому Соборі Пречистої Діви Марії у Філядельфії, як теж голова Марійської Дружини при церкві св. Миколая у цьому ж місті.

Бл. п. Олена Котович, вдова по бл. п. Володимирові Котовичеві, отаманові Української Галицької Армії, професорові середніх шкіл в Стрию, основникові і голові Українського Музичного Інституту, Філія в Стрию. Бл. п. Олена Котович залишила в смутку доні мгр Наталію Котович, Ірину Старосольську та внука д-ра Володимира Старосольського.

Панахида буде відправлена у п'ятницю, 31-го серпня у похоронному заведенні Бреннена при 858 Норт, 22-га вулиця о год. 8-ій вечора.

Похорон у суботу, 1-го вересня до церкви св. Николая при 24-ій і Поплар вулицях у Філядельфії, де після Богослуження Покійну поховають на Українському Католицькому Цвинтарі св. Марії на Факс Чейсі.

СССР озброює Сирію наймодернішими танками

Дамаск. — Західні обсерватори на Близькому Сході ствердили, що Совєтський Союз вивантажив у першому тижні серпня ц. р. у середземноморському порті Тартус 50-70 танків найновішого типу Т-72 і що Сирія має дістати від СССР загалом коло 150 таких танків. Танк Т-72 вивінований гарматою із 125 міліметровим стрільном із засягом на 800 миль, — сам танк може розвивати шбидкість 50 миль на годину. Американські фахівці признають, що цей найновішой конструкції совєтський танк перевищує своєю силою вогню і швидкістю американські й англійські танки, якими вивінована ізраїльська армія. До того ж — Сирія має взагалі коло дві і пів тисячі танків різних типів, коли Ізраїль розпоряджає тільки півторитисячею танків.

Тому американські військові кола буцім-то стривожені, що при дальших доставах таких танків Сирії й іншим арабським країнам — може захитатися рівновага збройних сил на Близькому Сході. Совєти продукують танки Т-72 по 2.000 щорічно. Сирія, яка віддавна стоїть у „сфері впливів" Совєтського Союзу, належить до найнепримиренніших ворогів Ізраїля і найбільших противників ізраїльсько - єгипетського сепаратного миру.

Вбивство лорда Мавнтбеттена схвилювало Англію, відбулось надзвичайне засідання уряду

Лондон. — Вбивство 79-літнього лорда Мавнтбеттена, кузена королеви Єлисавети II, колишнього віцекороля Індії й героя британських збройних сил, дуже схвилювало англійське суспільство. Прем'єр Марґатета Тачер скликала надзвичайне засідання свого уряду: не проголошено ніякого комунікату про зміст того засідання, але за газетними твердженнями — була там мова про дальшу політику у відношенні до Ірляндської республіки (Південної Ірляндії), на терені якої відбулося те вбивство, до якого призналася терористична, урядом заборонена, Ірляндська Республіканська Армія і про засоби безпеки для виданих осіб, схоплених у перехресний вогонь — між північно-ірляндськими протестантами і південно-ірляндськими, які від 10-ти років ведуть громадянську війну, воюючи водночас проти приявности в Північній Ірляндії англійського війська.

Лорд Мавнтбеттен згинув в минулий понеділок, коли плив своєю яхтою до свого дому недалека морського побережжя: терористи сподіваючись його приїзду, замінували море недалеко берега. Разом з лордом Мавнтбеттеном згинула його заміжня донька, його 14- літній внук і його однолітній приятель, а наступного дня померла у шпиталі важко ранена 82- літня його теща. Озброєна організація північно-ірляндських протестантів заповіла, що коли англійський уряд не всилі дати собі ради з католицькими ірляндськими терористами, то вони „візьмуть справедливість у свої руки". Не виключають скликання на надзвичайну сесію англійського парляменту і введення кари смерти проти терористів, — подібне внесення парлямент вже раз відкинув. Представникові англійського уряду в Північній Ірляндії Гомфрі Еткінсові закидають, що він не знає відносин, не здатний до виконування своїх обов'язків та в найкритичніших часах виїздить часто на відпустки.

Майже водночас з убивством лорда Мавнтбеттена в іншому місці, на суші в Північній Ірляндії, убито з засідки 18 англійських вояків. У столиці Бельгії Брюсселі під час концерту англійського ансамблю — було кільканадцять ранених. Похорон лорда Мавнбеттена відбудеться на державний кошт з усіма парадами.

Політв'язні 35-го табору продовжують штрайкувати

Ню Йорк (Пресова Служба ЗП УГВР). — Передаємо винятки зі самвидавного документу з мордовських таборів.

„Вже раніше ми повідомляли про те, що 16 квітня дев'ять політв'язнів табору ч. 35 почали 10-денний штрайк — не виходять на роботу — з домаганням припинити беззаконня і сваволю, а теж допустити до табору представників західньої (незалежної демократичної) преси і комісію (або представників) Комітету прав людини ООН.

Московська Гельсінкська група, 26 квітня 1979 року, повідомила про це (на письмі) на прес-конференції з західніми кореспондентами, а 5 червня на пресконференції Московської Гельсінкської групи (на квартирі А. Сахарова і Є. Боннер), у письмній формі було повідомлено: Штрайк продовжується з огляду на те, що учасників штрайку карали і продовжують накладати на них жорстокі покарання: ШІЗО (карцер), ПКТ і ін.

Наводимо деякі додаткові інформації про покарання, яким піддають штрайкуючих.

Огурцов, Плумпа, Матусевич — перебули понад 40 днів (з невеличкими перервами) в ШІЗО.

Равіньш — 30 днів в ШІЗО. Після цього його відвезли до лікарні.

Айрікян — від кінця березня до кінця квітня перебув в ШІЗО — 30 днів. 23 квітня посадили його на 3 місяці до ПКТ (внутрішня таборова тюрма, суворий тюремний режим). У травні з ПКТ його перевели на 15 днів у ШІЗО... Оскільки термін перебування в ШІЗО не зараховується у термін перебування в ПКТ (такі нові, введені майже рік тому, правила), дата звільнення Айрікяна з ПКТ відтягається ще на 15 днів, себто він може вийти з ПКТ 13 серпня (якщо, звичайно, за той час знову не посадять в ШІЗО). Айрікян під час вищезгаданих покарань був важко хворий — сильне виснаження, понижене тиснення; крім того перейшов важку перестуду.

Бутченко — 15 днів в ШІЗО (в другій половині квітня). Опісля його посадили в ПКТ на два і пів місяця.

Лісовий — квітень-травень перебув в ПКТ. На початку червня його з ПКТ забрали на етап... (Правдоподібно на заслання...)

Штрайкуючих, яких тримають в ПКТ годують за нормою „9Б", себто вони мають найнижчу, карцерну норму харчування: одного дня тільки пайка чорного хліба і вода — більш-менш 800-900 кальорій, другого дня додатково трохи гарячої страви — разом не більше 1300 кальорій.

Усіх штрайкуючих позбавили ларку (себто права купувати харчі в ларку) і чергових побачень".

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302
Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.
P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Вчорашній ворог — нинішній союзник

Несподіваний приїзд яхтою по Балтійському морі канцлера Західньої Німеччини Гельмута Шмідта до Ґданська і його дводенні розмови з комунопольським ватажком Едвардом Ґереком на півострові Гель, це новий доказ безперечної правди, що в політиці нема місця на сантименти, а є місце тільки і виключно на розум. Хто в політиці керується сантиментом чи ресантиментом із нехтуванням розумових вказівок, той неминуче штовхає своє суспільство, свій народ, свою країну до катастрофи. І ми маємо на очах приклад и на обидва явища: політичної мудрости, яка каже керуватися тільки розумовими міркуваннями, і політичного привітивізму, який не всилі визволитися від накопичених століттями — хай навіть справедливих — жалів і претенсій.

У всесвітній історії безліч прикладів, як наростала ненависть між сусідськими народами, коли один із них кривдив другого, а той, використовуючи коньюнктуру чи зрісши на силах — відплачувався і таким чином поставало заворожене коло, зачервоніле кров'ю, яка закликала до помсти та була джерелом розпачу і ненависти. Нема тоді місця для спокійного розгляду проблем.

Але водночас є у всесвітній історії багато прикладів, коли вчорашні вороги ставали завтрішніми союзниками. Це було тоді, коли у проводі тих народів опинювалися державні мужі, а не політикани. Між одними і другими є та різниця, що державний муж дивиться в далеку майбутність і вміє оцінювати кожночасну ситуацію на базі реалізму, на базі холодних фактів, а політикан дивиться на справи крізь призму своїх симпатій і антипатій і не бачить світа Божого поза нинішній день чи нинішню годину.

Чи можна уявити собі більше слушних причин до ненависті, як між німцями і французами, для яких Альзас і Льотарингія були сторіччями кістю незгоди? Спровокована Німеччиною (Прусією) війна з Францією за Бісмарка у 1870 році із катастрофою під Седаном (4 вересня 1870) з облогою Парижу і вмаршем туди німецьких вояків знайшов відгук у геніяльних творах Віктора Гюго. Опісля реванш Франції у Першій світовій війні з принизливими для Німеччини „репараціями", що довели її до економічної руїни і всіма тими клявзулями, які в реакції дали народження в Німеччині націонал-соціялізму і Другу світову війну, з новим наїздом німців на Францію, розгромом її ніби непереможної „лінії Мажіно" та встановленням слухняного німцям режиму у Віші.

І після того всього, після розстрілу гітлерівських генералів і найвищих партійних достойників, після перетворення цілої Німеччини в одно велике румовище й відрізання від неї понад 40.000 кв. км. із понад 10 мільйонами населення, — той самий президент Труман, який підписав Потсдамський договір, що припечатав погром Німеччини, проголосив плян Маршала, який відбудував Німеччину економічно і поклав підставу під її відродження, як мілітарної потуги. І переможені Америкою Німеччина і Японія (перші дві атомові бомби скинені на міста Гірошіму й Нагасакі!) є сьогодні стрижнями американської закордонної політики.

Змінилася ситуація, змінилася міжнародна коньюнктура і мусіла змінитися політика. Прийшли у Франції до влади Шарль де Ґоль і в Німеччині Конрад Аденаввер, великі державні мужі, і зрозуміли, що в обличчі народження совєтської імперії мусять замиритися. І те саме зрозумів Гаррі Труман, який створив Атлантійський Оборонний Союз, як оборонну заставу проти дальшого походу совєтської імперії до Атлантику, і цю політику проводять всі його наступники у Білому Домі. Не з любови до німців чи японців, а під диктатом історичної конечности.

Панувала Польща й на Правобережжі України. Були криваві козацькі війни, були поділи України між Польщею і Московщиною — Андрусівський (1667) і Ризький (1921) договори, була польська політика національної асиміляції між двома світовими війнами, лилася кров і були тисячі причин до жалів, заїлости і ненависти. Але все це було. Тепер ситуація змінилася. Тепер існує імперія, яка поярмила всіх і тільки об'єднаними силами всіх народів і всіх країн, які стали тереном експлуатації імперією — можуть ті народи відбудувати та зберегти свою суверенну державність. І хто цього не розуміє, хто живе анахронічними сантиментами і ресантиментами, той не може претендувати на ім'я політика, і тим паче українського державника, який повинен думати: а як відбудувати і зберегти українську державу, коли виб'є нова історична година, в якій захитається совєтська імперія?!

Яр. Рудницький

ЗУСТРІЧІ З „ЧІФОМ"

Пам'яті Дж. Діфенбейкера (1895-1979)

[1]

В 1959 р. Джон Діфенбейкер був на вершинах кар'єри й слави. Як прем'єр-міністер Канади він відбував офіційні подорожі заграницю й одною з них була візита в Мехіко в другій половині квітня 1959 р. Використовуючи цю нагоду, я переслав йому перед від'їздом нову публікацію УВАН з Вінніпегу — студію сеньйора мехіканської ономастики проф. Г. Тібона про походження назви „Мехіко" (в англійській мові) з проханням передати цю книжку, як „канадський дарунок" Національній Бібліотеці. Міністерство закордонних справ з Оттави повідомило мене опісля про передачу її університетській бібліотеці. На цьому закінчився мій перший контакт з „чіфом", як його тоді називали його однопартійці.

1960-ті роки змінили політичну ситуацію в Канаді. Все ж у 1961 р., коли відкривали пам'ятник Шевченкові в Вінніпезі, Дж. Діфенбейкер був іще при кермі державою й приїхав на відкриття пам'ятника до „столиці українців Канади". 9-го липня ми познайомилися особисто на площі Манітобської леґіслятури в часі церемоній, зв'язаних із цією подією. Ця перша зустріч не була щаслива й закінчилася дисонансом. Після Діфенбейкерової промови, в якій він висловився про Шевченка, що той волів писати своїм рідним „діялектом", ніж панською російською мовою, я написав йому листа на бланку „Канадської Мовознавчої Асоціяції" про те, що українську мову вважають тепер усі за мову, а не „діялект" і просив вияснення. По якомусь часі прийшов лист із запевненням, що це був „ляпсус" і що він, Діфенбейкер, уважає її за мову, не за „діялект" Все ж після цього наші взаємини охололи тим більше, що „чіф" був проти Королівської Комісії Дунтона-Льорандо, а я входив (від 1963 р.) в її склад.

Між першою і другою зустріччю минуло багато часу. Як відомо, в 1972 р. Діфенбейкер їздив в Україну й мені було цікаво почуте від нього дещо більше про неї, як писала тоді преса. Я використав нагоду перебування в Бріджтавні на Барбаді й відвідав Діфенбейкера й його дружину Олів в „Корал Ріф" колонії на західньому побережжі острова. Це було в спекотливий день 21-го грудня 1972 р. Пізніше я описав свою візиту в „Свободі" ось як:

При вході до вілли „Флямбоянт", в якій жили Діфенбейкери, привітала мене пані господиня, Олів Діфенбейкер (вона відповіла на мій телефон перед приїздом до них) і пояснила, що „Джон" через кілька хвилин вийде до нас із матеріялами про свою недавню подорож до Европи. Ми сіли за круглий стіл, що з кріслами знаходився перед віллою „Флямбоянт" і говорили про звичайні речі, тутешню спеку й манітобсько - саскачеванський мороз („твенті файв белов"). В міжчасі вийшов із хати „Джон" із текою в руці. Після привітання ми вигідно посідали за білим столом і почали ділові розмови. Він як Президент Міжнародного Комітету Людських Прав, відбув місяць тому з'їзд у Лондоні з участю членів британського парляменту, представників науки, мистецтва й вони підписали спільний меморандум до совєтського уряду в справі дисидентів і запроторених діячів. Мій господар показав мені деякі вирізки з преси, головно з лондонського „Таймс"-у. В ході дальшої розмови я нав'язав до його поїздки в Україну й поставив конкретне питання:

— Як Ви, як політик, оцінюєте її теперішній стан і що думаєте про її майбутнє?

Помовчавши хвилину, мій співрозмовник схопив усю свою відповідь в одне слово: „Говплесс". (Безнадійне). І тут почав арґументувати даними, що їх пережив в Україні; Як „офіційний" політичний діяч він говорив з „офіційними" представниками підсовєтської України — всі вони запевняли його, що Україна „суверенна соціялістична держава українського народу", „щаслива" в сім'ї інших народів Союзу, що має своїх делеґатів в Об'єднаних Націях, що окремих консулятів у Канаді чи деінде не потребує, бо всі справи „добре ведуться" в загальносоюзних дипломатичних представництвах, і т. д. і т. д.

А дійсність — зовсім щось інше. Україна — колонія Росії в новій формі. Він, Джон Діфенбейкер, був захоплений пам'ятником Т. Шевченка в Каневі — „найкращим пам'ятником українському поетові".

— Знаєте, я думаю, що найгірша справа в усій цій ситуації те, що комуністи привласнили собі вашого Шевченка й ним підбудовують свою ідеологію...

Признаючи велику організованість українців у вільному світі, а зокрема в Канаді, Діфенбейкер не дуже великий оптиміст щодо збереження української мови й культури поза межами України. „Адже і шотляндці, і валійці, і ірляндці, та інші групи не-англо-саксонського походження прийняли англійську мову як свою" в Америці, Новій Зеляндії й ще де. Англійська мова — світова. Те, що лібералі „затіяли" в Канаді, вводячи французьку мову в офіційний вжиток, це — на його думку — „розбивання канадської одности.

[Продовження буде]

Степан Гела

УЧЕНІ-ЧЛЕНИ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМ. ШЕВЧЕНКА У ЛЬВОВІ В ОБОРОНІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

(У 80-ліття Археологічного З'їзду в Києві 1899 р.)

У „Записках Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові" за 1899 рік, том XXIX, книга III і дальші, читаємо, що від 13-го серпня до 16-го вересня 1899 року в Києві відбувся XI Археологічний З'їзд науковців Росії. Для його підготови були покликані дві комісії: Головний Організаційний Комітет в Москві та Організаційний Комітет в Києві.

Ті з'їзди організувало Московське Археологічне Товариство з осідком в Москві, що його очолювала графиня П.С. Уварова. Вони мали великі наукове й пропагандивне значення, бо на них брали участь археологи, історики, етнографи, мовознавці та дослідники інших допоміжних наук не тільки з цілої російської імперії, але теж із закордону, особливо зі слов'янських країн. Тому на передодні з'їздів переводили інтенсивні археологічні розкопи на теренах, на яких ті з'їзди мали відбуватися; під час з'їздів улаштовували наукові виставки; відбувалися наукові екскурсії на терені розкопів тощо. Перший з'їзд був скликаний 1869 р. в Москві. На українській території відбувся третій — 1874 р. в Києві, шостий — 1884 р. в Одесі, одинадцятий, що про нього мова у цій довідці, — 1899 р. теж у Києві, дванадцятий — 1902 р. в Харкові, тринадцятий — 1905 р. у Катеринославі (Дніпропетровську), чотирнадцятий — 1908 р. в Чернігові.

Щоби вчутися в атмосфері, в якій вони відбувалися, пригадаємо З'їзд у Ризі 1896 р., на якому, до речі, було вирішено дату й місце київського З'їзду 1899 р. Перша пропозиція була той З'їзд відбути у Варшаві. Тоді представник організатора, Археологічного Товариства, великодушно обіцяв навіть виклопотати дозвіля на допущення на ньому... польської мови! Знов же московська преса на марґінесі того З'їзду дуже негодувала на його перебіг, мовляв, він не відограв ніякої політичної ролі, нібито науковий з'їзд був збором якоїсь партії.

Про київський З'їзд 1899 р. науковці в тому й українські були своєчасно повідомлені й тому члени Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові (дальше будемо писати — НТШ) приготовилися дуже серйозно. Досить згадати, що вони зголосили 30 доповідей, що становило 22 відсотки з усіх 165 зголошених з цілої російської імперії й евентуально закордону.

При кінці 1898 року НТШ та його члени одержали офіційні запрошення на З'їзд разом з правильником нарад. Яке ж було їх збентеження, коли в 19-ій точці правильника було сказано, що на З'їзді та у по-з'їздових публікаціях — „Трудах" — буде обов'язувати російська мова. Правда там була згадка, що „учений комітет" може допустити на окремих сесіях З'їзду доповіді на французькій, німецькій та західньо-і південнослов'янських мовах, але про українську не було ні згадки.

Щоби справу вияснити, члени філологічної й історично-філософічної секції НТШ 25-го січня 1899 року відбули спільну конференцію й вирішили просити Відділ Товариства, який назовні репрезентував Товариство й його членів, справу допущення на З'їзд доповідей в українській мові з'ясувати Організаційному Комітетові в Києві. На їхню думку, були три альтернативи: 1. доповіді по-українському будуть допущені на рівні з російськими; 2. вони будуть читані на сесіях західньо-і південнослов'янських доповідей на рівні з іншими мовами і 3. доповіді в українській мові на З'їзд загалом не будуть допущені. На випадок третьої евентуальности вирішено, що члени НТШ принципово на З'їзді участи не візьмуть, а приготовані доповіді будуть друковані в публікації НТШ „Записках" з тим, що у вступі буде з'ясовано чому вони на З'їзді не були виголошені (треба згадати, що „Записки" були висилані до чужих наукових установ, а їх зміст був друкований теж і в чужих мовах).

Після конференції Відділ вислав відповідного листа до Організаційного Комітету в Києві, але на відповідь прийшлося довго чекати. Як виявилося, він був висланий до Головного Комітету в Москві, але приватними дорогами було відомо, що члени обох Комітетів та Президії З'їзду в основному були за допущення українських доповідей. Та московські українофоби не дрімали й почалася акція проти українських доповідей. Одночасно прийшла відповідь від Головного Комітету в Москві. У ній було сказано, що вважаючи, що „українсько-руська мова" не може різнитися від „загальноруської" (тобто, що вона є говіркою російської мови — С. Г.), на З'їзді українські доповіді не будуть включині як окремі до групи інших слов'янських мов (бо це вказувало б, що українська мова — це окрема мова, а не наріччя — С. Г.), зате вони можуть бути читані (очевидно як наріччя рос. мови — С. Г.) на загальних сесіях на рівні з доповідями у „чисторуській мові". Бачимо, як хитро було заплановано

(Продовження на ст. 3)

Лука Луців

ПРО НОВІ ВИДАННЯ

Анатоль Курдидик. ЗАПИСКИ З БУДНІВ. Фейлетони і нариси. Вінніпег, 1977, ст. 142. Обкладинка: Лідія Палій.

Анатоль Курдидик видав досі багато книжок, та признаюся я писав рецензію, здається мені тільки на одну його книжку до „Літературно-Наукового Вістника". Своїми „Записками з буднів" справив він мені дійсну приємність, бо вже давно читав я такі цікаві фейлетони і нариси, як ці „Записки з буднів", що мають по три сторінки і втішають читача деколи гумором і приперченою сатирою на наще життя в старому краю й тут на американському континенті.

Ось у „Ювілейній традиції" автор оповідає про те, як молодий дентист за п'ятку повідомляв про „однорічний ювілий" своєї практики. За відмову надрукувати про подібний ювілей ціла широка родина відмовилась передплачувати газету. Автор пише, що „я ще ювілеї, як гом-мейд кишка: самі собі зробите, підставивши свого приятеля, буде комітет, збірка на „величавий бенкет, промови". Відзначаючи ці родинні ювілеї, громада й преса забуває про Роковини Крут, Базари Вінниці, Кінґуру, про львівські Бригідки й інші...

У „Фортеці нашої печі" автор гадає, що ми наслідуємо індіян та ескімосів, а в африканських країнах — тубільців, в Австралії і Полінезії — аборигенів — нашою „пирогово-голубцевою, гопаково-вишивково-писанковою культурою". Цим не імпонуємо чужинцям, які з подивом слухали Українського Симфонічного Концерту.

В „Капустиці Ілька Ґулюватого" А. Курдидик волів би, щоб наші науковці досліджували „статті переслідування і чищення української літератури в СССР", або щоб підсумовували літературний доробок українців поза Україною", а не як досі, аж шість чи сім досліджують те саме що найлегше: українську літературу в Канаді...

Веселий і сумний фейлетон „Ловіть злодія „книжки", в якому автор стверджує, що наші Центри та осередки Української Культури мають на все гроші, але не на українську книжку". Автор пише, що в нас книжок не купують, але „крадуть книжки, де тільки можна і не можна, в живі очі і поза очі, простодушно і найбільш рафіновано". Крадуть це значить „позичають" і не віддають, а власник забуває, хто взяв його книжку. Автор признається, що має теж „позичену" книжку автора жида в московській мові „в обороні Петлюри й уряду України перед закидами погромів", але вже її нікому не позичить...

Гадаємо, що найважливіший фейлетон у цій книжці той, що зветься „50 гульденів". Це про повість д-ра Дениса Лукіяновича, який дав її Курдидикові прочитати. Було-це в Криниці 1942 року. Повість мала 150 сторінок, в ній Лукіянович писав про любов Івана Франка з Олею Рошкевичівною донькою о. Рошкевича з села Лолина, повіт Долина. Батько не дозволяв донці вийти заміж за Франка, що вже сидів в тюрмі і не мав постійного зайняття. Оля не слухала батька, вона спакувалася і приїхала до Львова до Франка.

„Франко був заскочений, примістив кохану дівчину у знайомих, тепер треба було йому, бідному як церковна миш лиш 50 ґульденів, щоб зажити з нею на завжди", після одруження. Він пішов до директора міських архівів у Львові, який раніше пропонував Франкові працю. Директор погоджувався затруднити Франка, але вимагав, щоб Франко змінив метрику і працював для польської справи. Франко відкинув цю вимогу і відослав Олю до Лолина.

Цікаво, що ця повість Лукіяновича не була досі видана, і ніхто не знає, що сталося з цим нашинописом, який читав Яр. Курдидик в 1942 році. Підсовєтські франкознавці роблять із Франка майже комуніста, і вони ніколи не надрукують повість про любов Франка з попадянкою, бо це компромітувало б автора „Мойсея" в очах тих, що навчилися вірити у Франків соціялізм, а то й комунізм. У життєписах І. Франка, друкованих в підсовєтській Україні, навіть не згадується про любов між Іваном і Олею.

Про кінець повісти „50 ґульденів" пише А. Курдидик так:

„Коли в хаті о. Михаїла Рошкевича в Лолині відбувалося весілля попадянки Олі з теологом Озаркевичем, коли співали дружки і грала музика, вона пішла в сусідню кімнату і впала зі сльозами біля постелі: „Іване, Іване,, що ти зробив зі мною?!"

У книжці Анатоля Курдидика 38 фейлетонів і нарисів. Ми згадали тільки про кілька. Всі вони цікаві, хоча читачі можуть про них по своєму думати після прочитання.

Кінчаємо наші рядки словами автора про опіку Пречистої Діви:

„Буря проходила, минала мою хату, мою родину, мій маленький верстат, що давав мені прожиток. І я знав: це були руки тієї Пречистої з Унева. Навіть не знаю як подякувати Володарці моєї рідної землі Цариці Небес над тією землею, Матері мого Бога. Що я можу дати?"

Іванна Климовська. „ЯК СМІХ ЛУНАЄ — БІДА ВТІКАЄ". Гумор Язичинської. 1979, ст. 72.

Авторка на останній сторінці цієї гумористичної книжечки „вибачається" перед читачами за те, що за-

(Продовження на ст. 3)

Юл. Мовчан

НІМЦІ ВСТУПАЮТЬ ДО ЛЬВОВА

(До річниці початку совєтсько-німецької війни 22-го червня 1941 р. Жмут спогадів)

[1]

Ніч перед 22-им червня 1941 року у Львові не була спокійною. Знадвору все частіше доносився рев літаків та звуки гарматних пострілів. Але хіба це було аж такою новиною? Та це ж напевно совєти почали свої чергові маневри.

Але також на ранок в неділю, 22-го червня гарматна канонада не затихала. По блакитному небі лише де-не-де пробігали хмарки: був чудовий літній день, які тільки бувають в Україні на початку літа, тобто, в Петрівку. І хоч постріли не припинилися, проте в цілому місті виглядало спокійно, без будь-яких познак початку великої війни між двома великими імперіялістичними хижаками.

Іду до їдальні, яка міститься на другому поверсі нашого студентського гуртожитку при вул. Чарнецького (Радянській) ч. 30. І тут, здавалось би, не було жадних помітних змін. Як і попередніх днів, так само нам дали по парі досить смачних котлет з гречаною кашою та „ерзац" кави з чудовим чорним україмським разовим хлібом. Потім, згідно з ще вчора наміченим пляном, іду оглядати музей ім. Івана Франка, що міститься в будинку письменника біля Стрийського парку.

В музею-будинку, який був оточений розкішними акаціями та липами, зустрічає мене середнього віку чоловік, який правдоподібно займав там посаду провідника ґіда музею. Поспішно, з якимсь притишеним і неспокійним голосом, він пояснював кожну річ, пов'язану з життям та діяльністю Великого Каменяра. Особливо запам'ятався низький, чорний стіл з чорнильницею, на якому Ів. Франко написав свого знаменитого „Мойсея".

Виходжу надвір і ще не знаю, що вже минуло добрих 12 годин, як розпочалася німецько-совєтська війна. Людей на вулицях вже було більше і вони кудись поспішали, були ні то зворушені, не то перестрашені. Доходжу до Сикстуської вулиці і пам'ятника Адамові Міцкевичеві (до речі, найкращий пам'ятник Львова і може навіть цілої колишньої Жечі Посполитої). Бачу незвичайне явище: велика юрба людей обступила півколом балькон на розі Сикстуської і з затаєним диханням ловить кожне слово, яке доноситься з гучномовця. Підходжу ближче і виразно впізнаю відомий, трохи заїкуватий голос В'ячислава Михайловича Молотова — тодішнього міністра закордонних справ СССР. „Русскій народ в прошлом разбіл Чінґіс-Хана і крестоносцев, шведов і Наполеона — он разоб'йот також ґерманскіх фашістов, которие напалі на нашу родіну," — ловлю його фразу, і тепер стає все ясним і зрозумілим. От тобі й маєш пакт про „дружбу", підписаний менше ніж рік тому між Москвою і Берліном.

Гучномовець стих і публіка зі схвильованими виразами облич похапцем почала розходитися на всі боки. Кожен знав, що почалася війна і тому кожен був свідомий, що від цього моменту розпочинаються події, яких ніхто не може передбачити, але які в тій чи іншій мірі заторкнуть кожного. Але чи тільки „заторкнуть"? А може й знищать або принаймні покалічать, спалять — якщо не всіх, то бодай когось з найближчої родини.

Але, мабуть, тоді не було такого українця, який би не вважав, що якою б не була війна, проте для України в цілому, вона напевно принесе „щось краще", бож чи можна було допустити щось гіршого від того, чого зазнала Україна та її нарід в умовах московської окупації? Значить, логічно думаючи, можна було очікувати чогось кращого, але в кожному випадку не гіршого... (Але, як незабаром ми переконалися, Гітлер в деяких випадках був навіть гіршим від Сталіна).

Недалеко від гуртожитку знову почув голос з гучномовця. На цей раз вже говорив Вінстон Черчілл, очевидно, в перекладі через московську радіостанцію, тодішній прем'єр Англії. Він палко вітав свого „нового союзника" — „русскій народ", і запевняв, що тепер нема сумніву в тому, що нацистська Німеччина напевно буде розбита, і то, може, в недалекому майбутньому.

Не встигнувши підійти до гуртожитку, як навколо міста знову розпочалася гарматна канонада. Алярмових сиґналів совєти не побудували і тому лише по пострілах зенітної артилерії можна було довідатися, що над містом появилися ворожі літаки. Але до гуртожитку бігти було небезпечно, бо там недалеко містилася військова казарма. Тому разом з іншим студентом з Полтавщини, Іваном Ревою, який зі мною прибув з Харкова на двомісячну медичну практику до львівських шпиталів, тікаємо на Високий Замок. Кілька хвилин — і ми вже там. Звідтам, ціле місто, виглядає наче панорама. Чуємо глухе гудіння німецьких літаків, які виблискуючи під сонцем, наче величезні срібні птиці, швидко наближалися на місто, майже просто на нас! Ще якої півхвилини, і раптом десь в околиці Південної залізничної станції чути колосальний вибух, а за ним через кілька секунд піднявся в повітря велетенський клубок диму. Перед нашими очима правдоподібно з кількох будинків стала руїна, і цього моменту ніколи не можна забути! Те, що людський розум і праця будували, може, впродовж багатьох років, те впродовж лише кількох секунд перетворилося в попіл і руїну! Ось що значить сучасна модерна війна!

Останні совєтські військові відділи покинули Львів малими групками коло 11-ої години перед полуднем в неділю, 29 червня 1941. Вони панічно втікали, хоч німецькі відділи безпосередньо ще не наступали на Львів. В наслідок цього місто було „нічиє" від полудня 29-го червня до понеділка ранку 30-го червня.

Уже в неділю по полудні львов'яни кинулися на вулиці й кинулися туди, де були в'язниці аби переконатися, що большевики ще кілька днів перед своєю втечею вистріляли всіх в'язнів, бо їх трупи знаходилися вже в стані розкладу. Але перші німецькі відділи з'явилися у Львові щойно в понеділок, 30-го червня, коло години 6-ої ранку. Між ними була також сотня „Українського Леґіону" („Нахтіґаль" — „Соловейки") під командою тепер вже легендарного Тараса Чупринки (Шухевича). Щойно коло 11-ої години відділи дійшли до центру міста в околиці храму св. Юра.

Треба сказати, що після вступу німців на терени Галичини війна тут впродовж наступних трьох років майже „не існувала". Бо аж до весни 1944 року, тобто, до початку большевицького протинаступу, життя тут було більш-менш спокійне й „нормальне" (якщо можна говорити про нормальне життя в умовах окупації). На протязі наступних 3-ох років на Львів не впала майже жадна бомба (кажу „майже", бо влітку 1942 якийсь невідомий літак вночі скинув дві бомби, з яких одна впала на будинок, в якому містилася управа німецької поліції). Очевидно, ґестапо та німецька адміністрація робили „діло". Вони стягали контингенти і вішали українських партизанів. Одначе, в порівнянні до інших окупованих німцями українських земель, тут все таки існував відносний спокій і „порядок" (напр., у Львові було відновлено студії на медичному, ветеринарному та фармацевтичному інститутах).

Проте, впродовж семи днів війни (до приходу німців) львів'яни пережили таке пекло, якого це княже місто мабуть ніколи не переживало впродовж своєї багатовікової історії. Від 22-го червня, тобто, початку німецько-совєтської війни, в місті запанували хаос і безладдя. Всі харчові крамниці було замкнено, трамваї не курсували (бо частково були розбомбовані). Знаючи, що німців не вдасться стримати, „доблесні" політруки та енкаведисти вже від самого початку війни почали поспішно навантажувати авта своїм „барахлом" та „жонами" і відсилати їх на схід до тюрем.

Але не так примара голоду, брак транспорту чи навіть німецькі бомби були страхіттям львівлян. Трагедія полягала в тому, що від хвилини початку війни в місті розпочалися масові арешти і розстріли серед українського населення, зокрема, його мозку — інтеліґенції. З підвалів домів двох великих тюрем щоночі було чути глухі, майже безперервні постріли, яких не могло заглушити навіть голосне гудіння моторів вантажних авт, спеціяльно для того доставлених до тюрем.

І ось, настав для Львова історичний день — 30-го червня — день вступу німців до міста. Був тихий і гарний день... Вночі з 29-го на 30 червня вже навіть рідко було чути стрілянину. Після чого, коли ще в неділю, 29-го червня, рештки совєтських військ панічно втекли на схід, місто, як ми зазначили вище, на якийсь час стало „нічиєю територією". Але так довго не могло тривати: до міста мала прийти нова — і то за всіма передбаченнями — німецька влада. Яка ж то буде та влада? Якже ж вдійсності чи зблизька виглядають ті німецькі воїни, які впродовж останніх майже трьох років з таким подивугідним успіхом і так легко захоплюють одну державу за другою?

(Продовження буде)

22-га виставка ОМУА

Цього року вліті відбулася загальна виставка ОМУА в Ню Йорку. Виставка, яка притягнула значне число відвідувачів, приміщувалася в двох просторих залях галерії ОМУА і обіймала майже сотку експонатів малярства, скульптури і графіки. Коштовно виданий каталог, до якого вступне слово написав мистець і мистецтвознавець Богдан Певний, був прикрашений численними репродукціями експонатів.

Метою загальних виставок ОМУА є, як сказано у вступному слові до каталогу, „спроба підсумувати здобутки українських мистців і показати їх українській громаді". До цього треба додати, що такий перегляд творчости майже ніколи не буває повний, бо деякі мистці з різних причин не є репрезентовані у таких загальних виставках. Все таки число учасників і їхніх творів говорить само про себе і не дозволяє легковажити цеї мистецької імпрези.

Щоб внести деякий порядок у велику різнородність виставки, я поділив учасників на групи за принципом стилю. Стилістичне означення є тільки засобом клясифікації і як таке не говорить нічого про дійсну вартість твору або рівень мистця. Переважно мистці вживають даний стиль тому, що навчилися такого стилю під час своїх студій і до нього привикли. Однак деякі мистці практикують свій стиль з причини вродженого нахилу, навіть коли їх вчили малювати інакше. Ще інші не можуть рішитися на один стиль і роблять проби в різних стилях. Деяких мистців не можна вигідно вмістити в рамках якогось одного стилю, бо в їхніх творах виступають елементи двох або більше стилів.

На цій виставці можна було бачити такі стилі: реалізм, імпресіонізм, експресіонізм, примітивізм і абстракціонізм. Імпресіонізм і експресіонізм і їхні популярні мішанини все були широко репрезентовані на наших виставках, але реалізму і абстракціонізму було мало. На цій виставці звертає увагу, що кількість реалістичних творів зросла, а кількість абстрактних — змаліла. Це не є наслідок припадку ані штучної селекції за принципом стилю (чого не буває на виставках ОМУА), але до певної міри відбитка загальної тенденції мистецтва під сучасну пору, що можна спостерігати у такім світовім центрі, як Ню Йорк.

Щоб уникнути замішання, треба було поділити реалістів на цій виставці ще на дві групи: на клясичних і імпресіоністичних реалістів. Різниця між ними є в детальності виконання. Клясичний реалізм старається віддати по можності всі деталі форми і барви, а імпресіоністичний реалізм тільки деякі, хоч змагає до далеко більшої точности виконання, як чистий імпресіонізм. Імпресіоністичний реалізм не є виключним витвором нашої доби, бо він існував у різних часах перед імпресіонізмом.

До групи клясичних реалістів належить найбільше число мистців на цій виставці. Серед них перше місце належить двом рівно здібним молодим малярках, Людмилі Стругацькій і Ларисі Лавриненко. Людмила Стругацька одержала на цій виставці нагороду філядельфійської фундації ім. А. Кирилюка за однофігурну композицію „Бідний". Не менше гідна уваги була друга її композиція, портрет жінки з квіткою в руці і з собакою. У її картинах видно деякі впливи російського малярства, що є зрозуміле у малярки, яка спершу студіювала в СССР, а потім в Америці. Вона відзначається розмахом і відвагою і малярським знанням, а також обмеженим до теплих тонів „рембрандтівським" кольоритом, мимо деяких недотягнень технічно-реалістичного характеру. Лариса Лавриненко визначилася як бездоганна портретистка зі субтельним відчуттям гармонійного кольориту і психологічного виразу обличчя. Вона показала велике знання і вміння, і шкода, що не дала більших композицій на виставку. Плавко і прецизійно мальований сидячий жіночий портрет Гленна Мелісона був одним з кращих на

(Закінчення на стор. 4)

Концерт учнів проф. Зої Маркович у Філядельфії

Перший ряд (зліва): Андрій Лужецький, Мирон Солтис, Євген Солтис, Андрій Комановський, Івась Шперналь, Марія Лужецька, проф. Зоя Маркович, п-на Френціс Міллер директор концертової залі Пресер при Темпл Університеті Коледжу Музики. Другий ряд: Ярослав Смолій, Богдан Бачара, Роман Бачара, Гриць Лужецький Іван Пришляк, Іван Лужецький. Третій ряд: Роман Лупань, Ольга Василів, Марія Смолій, Христина Комановська, Діяна Ткач, Роман Ткач.

У концертовій залі Пресер при Темпл університеті музичного коледжу у Філядельфії, Па, у п'ятницю, 8-го червня ц.р. о годині 2-ій по полудні відбувся концерт учнів студентів проф. Зої Моркович, завданням якого було репрезентація української музики серед неукраїнців. Вперше в цій залі залунали звуки творів наших славних українських композиторів: Василя Барвінського, Віктора Косенка, Левка Ревуцького, Микола Лисенка.

Програма, яка тривала дві години без перерви, складалася із сольових творів, дуетів на (дві руки) фортепіяни і дуетів на два фортепіяни (вісім рук). У перший частині концерту виконувалися лише сольові твори український композиторів; публіка з великою насолодою прослухала 23 музичні твори. Далі виконано дуети на двох фортепіянах, таких композиторів як: Бах, Бетговен, Гайдн, Ґлюк, Чайковський, твори яких прекрасно звучали на двох концертових фортепіянах.

Американська преса „Льоган Таймс", яка в числі зі середи, 20-го червня ц.р. гарно написала про концерт і високо оцінює працю проф. Зот Маркович, пише: „Вона відома піяністка, належить до Об'єднання Американських Музиків, зараховується до одної із найкращих педагогів, продовжує методу вивчання гри фортепіяна Франца Ліпгта, виступає з концертом в Канаді і Америці, концерт мав великий успіх, програма була пильно опрацьована..."

Берковича „Українська Мелодія" з чуттям і добре заграв сольо Івась Шперналь. Дуже гарно відіграли дует на два фортепіяни „Бандура" — Євген і Мирон Солтиси. Гарно також заграли дует — Андрій і Христина Комановські. Дует Баха „Сіціліяна" на двох фортепіянах дуже гарно виконали Роман і Богдан Бачара. Вони також гарно відіграли сольові твори. Велике враження зробили Лужецькі у виконанні складного дуету Гайдна „Мінуету" на два фортепіяни. Перше фортепіяно виконали Андрій і Іван, друге фортепіяно Марія і Гриць. Сольові твори вони також добре заграли. Діяна Ткач енерґійно виконала Ревуцького „Етюд", а Роман Ткач характерно виконав Косенка „Мінует" оп. 3 Н. 2. Твори Барвінського прекрасно грала Валерія Чік. Вона є талановита учениця, яка також грала Брамса дует на два фортепіяни, разом із Марією Смолій. Барвінського „Хорал" урочисто, з великим чуттям дуже гарно виконала Христина Комановська. Лисенка „Елегія", музикально і романтично виконала Марія Смолій. Косенка „Гавот" в-майнор бездоганно, технично, і мелодійно виконав, як концертовий піяніст Роман Лупань. Він є дуже талановитий і визначний студент студії. Ревуцького „Пісню" глибоко і продумано та з великим почуттям виконала Ольга Василів, талановита студентка, яка в майбутньому хоче вивчати музику, як професію. Гарно грав сольо Іван Пришляк. Дует на два фортепіяни „Накрила нічка" З. Маркович добре виконали Андрея Карбівник і Діяна Ткач. Дует на два фортепіяни і сольові твори добре грали Христина і Світляна Квітки. Першим учеником студії є Ярослав Смолій, працьовитий і здібний учень. До передових учнів, які проходять річну програму науки подвійно належать: Зіна Квітковська, Діяна та Роман Ткач, Марія Смолій, Валерія Чік. Програму концерту закінчено дуетом Чайковського „Трійка" на два фортепіяни у виконанні: 1-ше фортепіяно: Ярослав і Марія Смолій, 2-ге фортепіяно: Христина Комановська і Роман Лупань.

На концерті була присутня п-і Е. Шульц, заступниця директора Темпл університету коледжу Музики. Дуже добру акустичну концертову залю досить виповнили студенти, батьки і гості. На закінчення концерту проф. Зоя Маркович одержала два букети квітів від студентів.

Кірк Скамг

УЧЕНІ-ЧЛЕНИ НАУКОВОГО...

(Продовження зі стор. 2)

підкреслити окремішність інших слов'янських мов, включно з російською, та одночасно українську звести до ролі російського наріччя, говірки. Коли ж йдеться про публікування українських доповідей, то вони, як читаємо дальше, будуть друковані в „Трудах", у „чисто російській" передачі...

У зв'язку з таким рішенням Комітету, члени НТШ відбули дня 14-го червня 1899 чергову конференцію, на якій, очевидно, вирішено участи на З'їзді не брати, а праці надрукувати у „Записках".

Проти рішення московського Комітету зложив своє veto теж ректор Київського університету св. Володимира як господар З'їзду, бож він мав відбутися на терені університету. На жаль, не маємо інформацій, як зареагували українські науковці інших осередків (крім львівського), але ми знайшли натяки, що дехто з тих самих чи інших причин не брав участи на З'їзді. Нарешті справа опинилася в міністерстві внутрішніх справ) та освіти. Перше відразу відповіло, що неможливо допустити на З'їзд доповідей по-українському. Зате друге, міністерство освіти, дальше фарисеєло. Воно перед самим З'їздом повідомило, що українські доповіді можуть бути виголошені на З'їзді, але а) на закритих окремих сесіях і б) при участи не більше як 25 слухачів...

Після таких крутійств Відділ НТШ 20-го серпня 1899 р. вислав до Президії З'їзду заяву, в якій було сказано, що члени НТШ на З'їзді участи брати не можуть тому, що рішення міністерств і московського Комітету роблять цю участь неможливою.

Для повної картини згадаймо, що доповіді приготовили такі знані в науковім світі особистості як М. Грушевський, І. Франко, М. Кордуба, С. Рудницький та інші. На згаданих 30 доповідей були: 9 — історичних; 7 — з історії літератури; 6 — мовознавчих та по 4 — з археології і етнографії. Їх авторами були: М. Грушевський — 9 доповідей; І. Франко — 4, по 2 — М. Кордуба, С. Рудницький В. Охримович і В. Гнатюк; та по 1 — Д. Коренець, В. Шухевич, О. Барвінський, О. Колесса, І. Кокорудз, І. Верхратський, В. Коцовський, К. Студинський та М. Павлик.

• • •

Визначний наш археолог і музеолог Микола Біляшівський (1867-1926) у „Київській Старині" за 1899 рік, кн. X, XI і XII помістив обширне звідомлення зі З'їзду. Він, м. ін., писав, що хто бував на попередніх з'їздах та на підготовчих конференціях до того З'їзду, то на самому З'їзді мусів бути дуже розчарований. Хоча під час підготовки так серед організаторів, як теж зголошених доповідачів панував справжній ентузіязм, то сам З'їзд був дуже „блідий". Треба знати, що його рахували ювілейним, бож 25 років тому, 1874 року в Києві відбувся перший київський З'їзд, і тому всі сподівалися, що той З'їзд принесе багато нових матеріялів та ще більше нових задумів-ідей. З'їзд був присвячений Волині. Та, на жаль, ця тема не знайшла сподіваного віддзеркалення в доповідях. На З'їзді було менше учасників ніж на попередніх, а ті, що були, то не всі включилися в його перебіг, а доповіді теж не всі були на належному поземі. Все те мало вплив на атмосферу З'їзду. Але, на думку М. Біляшівського, виглядало що серйозною причиною не повних успіхів З'їзду був „страх перед українською мовою" серед організаторів, який передавався учасникам. Витворилася така ситуація, що Президія, закриваючи З'їзд не могла промовчати тих фактів і мусіла висловити жаль, що З'їзд багато втратив на тому, що на нього не допущено доповідей по-українському львівських науковців і які у ньому участи не брали, бо вони приготовили багато цікавих доповідей.

Як було схвалено, всі доповіді українських науковців були друковані в „Записках" НТШ.

• • •

Думаємо, що в обличчі посиленої русифікації в Україні, не буде не до речі в 80-ліття XI Археологічного З'їзду в Києві згадати факти та його тло, а читач вже нехай сам переведе паралелі минулого й сучасного та поробить висновки.

ПРО НОВІ ВИДАННЯ

(Продовження зі стор. 2)

міст передмови „вони мали нагоду проїхатися" разом із нею по ЗСА і Канаді, бо на сторінках 7-25 надруковані „відгуки преси". Про її виступи в роках 1970-978 з Філядельфії, на Союзівці, Верховині, у Лігайтоні, Вайлдвуді, Ню Йорку, Олбані, Чікаґо та в інших місцях.

Це перша частина цієї книжки, а в другій її частині подані її сміховинки, що були надруковані в „Лисі Микиті", в „Америці", „Віснику", „Нашому Світі" в „Церковному Календарі-Альманаху", де вміщена гумореска „Щось про літературу, культуру і літературу". Наведемо з цієї гуморески те, що Язичинська написала про малярство.

„А ведлуг малярства, то тепер не малює сі так,як давніше, тото, жи видите, бо як видите, то нема потреби малювати, а тепер малює сі тотожиВам сі здає, жи видите,а не видите. тото модерне малярство називасі й вобструкційне?!"

Шкода більше писати про гуморески Язичинської - Климовської, бо їх треба читати, щоб сміятися з них. „Свобода" з 25 травня 1973 писала, що „присутні гучними оплесками привітали гумористку Іванну Климовську-Язичинську, яка своєю гумореcкою привітала Миколу Понеділка з його 50 літтям та літературною творчістю". У „Свободі" з 15-го січня 1974 року писалося про авторський вечір Уляни Любович і Іванни Язичинської, що ця остання „наша монологістка-гумористка здобула собі широку популярність своїми виступами на різних з'їздах, розвеселяючи публіку своїм своєрідним гумором, гострою і актуальною тематикою і дотепною грою слів". Дальше автор писав, що „вона має свою окрему мову, мову, що нею колись говорило жіноцтво галицького простолюддя"...

Як шкода, що вона не може писати свої гуморески чистою літературною мовою...

У книжці багато „смішних" ілюстрацій і весела світлина авторки.

Людмилі Власовій...

(Закінчення зі стор. 1)

дунова Орвіл Шелл, колишній президент адвокатської палати в Ню Йорку, проголосив негайно спростування совєтських фальшів. Мовляв, Александер Ґодунов зовсім не „зник серед нез'ясованих обставин", а вибрав свободу, про що повідомив листом свою дружину. Ґодунов отримав від Уряду еміґрації й натуралізації право азилю.

Адвокат заповів першу прилюдну пресову конференцію, що її матиме Ґодунов. Шелл заявив теж, що совєтські аґенти не допустили до розмови Александра Ґодунова з його дружиною і намагалися вивезти її з Америки до Москви без попереднього перевірення американськими властями, чи вона бажає собі цього, чи ні.

Вшановуючи пам'ять Незабутньої нам Тітки
бл. п. Марії Микитеюк з роду Петрасевич
яка померла 15 червня 1979 р. в Клівленді, Огайо
складають 100.00 долярів
на Український Науковий Інститут при Гарварді,
племінниці з Родинами:

Ірина КОЛТУНЮК
Клявдія ОЛЕСНИЦЬКА
Оксана РАК
Марта ЯРОШ

У СОРОКОВИЙ ДЕНЬ СМЕРТИ
бл. п. ЯРОСЛАВИ КАЛИМОН
ЗА СПОКІЙ ЇЇ ДУШІ
буде відправлена
СЛУЖБА БОЖА
в церкві св. І. Хрестителя в Нюарку, Н. Дж.
в суботу, 1 вересня 1979 р., о год. 8-ій ранку
про що повідомляють —
РОДИНА І ПРИЯТЕЛІ

ЧИ ПОТРІБНО УНСОЮЗОВІ „КРЕДИТІВКИ" ПРИ ГОЛОВНІЙ КАНЦЕЛЯРІЇ СОЮЗУ?

Наша власна „Кредитівка" може дати своїм членам:

1. Вищі відсотки від їхніх ощадностей.
2. Догідне місце для ощаджування.
3. Плян систематичного ощаджування прямо із заробітної платні працівників.
4. Догідні і сприятливі позички для членів за нижчі відсотки.
5. Безпосереднє сплачування позичок із заробітної платні працівників.
6. Життєве забезпечення ощадностей і позичок.
7. Позички на студії.
8. Членство при вплаті перших $5.00.

Український Народний Союз відступить безкоштовно приміщення на бюро „Кредитівки", як також дасть початковий капітал на її працю.

„Кредитівка" буде доступна для всіх членів УНСоюзу, для всіх працівників УНСоюзу та „Свободи", а зокрема для тих, які не мають кредитівок у своїх місцевостях.

„Кредитівкою" керуватимуть кваліфіковані особи, яких виберуть члени „Кредитівки" на річних зборах.

Якщо Ви є за тим, щоб заснувати таку „Кредитівку", то ласкаво просимо зазначити „так" на нижчеприготовленій формі, а відтявши її, — перешліть на адресу УНСоюзу до п-і Ґеновеґи Куфти.

Іван О. Флис, головний предсідник

Дата ....

Mrs. Genevieve Kufta
UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.
30 Montgomery Street — 3rd floor
Jersey City, New Jersey 07302

Я, член УНСоюзу, Відділ ч .... вважаю, що УНСоюз повинен заснувати „Кредитівку" при Головній Канцелярії.

Я бажаю (не бажаю) стати її членом:

Ім'я і прізвище ....

Адреса ....

Вступайте в члени УНС

Окружний Комітет Відділів УНСоюзу Скрентонської Округи

повідомляє, що

ОРГАНІЗАЦІЙНІ НАРАДИ ОКРУГИ.

відбудуться

в неділю, 9 вересня 1979 р., о год. 8 веч.
в залі дому Українського Робітничого Союзу
440 Wyoming Avenue, SCRENTON, Pa.

НА ПОРЯДКУ НАРАД:

1. Відкриття.
2. Перегляд-провірка організаційної праці Округи за останні місяці.
3. Обговорення осінньої кампанії, метою якої є придбати 2,000 нових членів до кінця цього року.
4. Обговорення загальних союзових справ.
5. Внески, запити і закриття зборів.

До участи в нарадах запрошується всіх членів Відділових Управ, членів Контрольної Комісії і делегатів останньої Конвенції слідуючих Відділів:

123, 143, 144, 280, 311, 406, 409

У нарадах візьме участь:

Степан Гавриш, старший обласний організатор УНС

ЗА ОКРУЖНУ УПРАВУ:

Степан Мелеш, *заступник голови* — Микола Мартинюк, *голова*
Катерина Федірко, *касир* — Дженет Боланд, *секретар*

Рочестер, Н. Й. *Рочестер, Н. Й.*

В неділю, 16 вересня 1979 р., о год. 4 по пол.
в залі Українського Народного Дому
при 831 Джозеф Авеню, РОЧЕСТЕР, Н. Й.

відбудуться

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗБОРИ

Окружного Комітету Відділів УНС в Рочестері, Н. Й.

в яких повинні взяти участь Відділові Урядовці, члени Окружної Управи та Урядовці і конвенційні Делегати наступних Відділів:

36, 66, 89, 217, 285, 289, 316, 343, 367 та 437

У Зборах візьме участь —

Василь Оріховський, головний організатор УНС

До участи в Зборах запрошені також усі члени УНС та місцеве Українське Громадянство.

Константин Шевчук, *почесний голова* — В. Гавриляк, *голова*
Микола Липак, *касир* — Дмитро Пристай, *секретар*

ГОВОРИТЬ ЮРІЙ БАДЗЬО...

(Продовження зі стор. 1)

первісно задуманий лист переріс у наукове дослідження різних сторін національного життя України. Заголовна назва — „Право жити", відповідно до мого висновку про те, що великодержавницька, шовіністична політика КПРС забрала від українського народу право на життя.

I. Майбутнє, або терор концепцією національної смерті

Офіційна, партійна ідеологія в галузі національних відносин позбавляє мій народ, як і всі неросійські народи СРСР, права на майбутнє. Використовуючи для теоретичного виправдання своєї великодержавницької політики марксистську тезу про злиття націй за комунізму, верховне партійне керівництво Радянського Союзу, яке по суті є політичним представником Росії і здійснює російську націоналістичну політику, веде систематичний наступ на національні інтереси неросійських народів, готуючи теоретичну базу для ліквідації формально державного суверенітету неросійських народів СРСР. Ідея зближення націй, на основі якої ведеться широка пропагандивна війна проти національного патріотизму неросійських народів і здійснюється практичний наступ на їхню етнічну самобутність і політичну автономію, трактується як об'єкт закономірності історичного розвитку, як науково обгрунтована політика. Проте її можна розглядати лише як гіпотезу — як таку гіпотезу, яку минула й сучасна історія спростовує. Дійсність не знає добровільного відмовлення націй від своєї самобутності й політичної незалежності. Навпаки, нині дух національного відродження, й визволення охопив увесь світ. Ідея злиття націй — антинаукова, антижиттєва і реакційна ідея, вона є ідеологічним знаряддям у руках шовіністів російського комуністичного радянського суспільства, а саме її політичне побудування можливе тільки завдяки антидемократичним суспільним умовам. Сьогодні стан т.зв. інтернаціоналізації радянського суспільства — наслідок не вільного розвитку народів колишньої царської Росії, а глибокої деформації національних відносин народів СРСР у бік російського великодержавства в епоху сталінського деспотизму. Ленінська суспільно-політична й національна ідеологія не сприяла матеріялізації та закріпленню національного визволення народів Росії. Так більшовики - ленінці проголошували гасло про право націй на самовизначення аж до відокремлення та утворення самостійних держав. Але з самого початку Ленін, суперечачи власній пропаганді, рішуче відокремлював питання про право націй на самовизначення, на утворення самостійних держав від питання про доцільність державного відокремлення. Ясно, право вирішувати, доцільно чи не доцільно відокремлюватися від Росії залишали за собою центральні власті, а на практиці — централістські, великодержавні російські сили...

...Над теорією і практикою у большевиків постійно тяжів дух безнаціонального Ленінського комунізму. Він психологічно і політично нейтралізував концепцію вільного, національного розвитку радянських народів. І ще важливіше: ідея злиття націй падала на родючий грунт великодержавних традицій Росії і націоналістичної психології широких верств російського громадянства...

...20 і 23 з'їзди КПРС не поставили національного питання на належну висоту, не оцінили правдиво характеру радянських, національних відносин, що склалися в епоху Сталіна, а після усунення від влади, по суті через урядовий переворот Нікіти Хрущова, політика КПРС пішла ще далі шляхом велико-державницького, російського наступу на неросійські народи. Було висунуто фальшиву, реакційну концепцію про єдиний радянський народ як нову історичну спільність людей — концепцію, яка покликана підготувати грунт для ліквідації національної державности неросійських народів. Характерно, що такі пропозиції надійшли під час обговорювання проєкту Конституції. Характерно також, що про них згадав Генеральний Секретар ЦК КПРС, а ще показовіша його відповідь: не треба поспішати; тобто до цього йдеться, але не варто прискорювати „об'єктивний процес". Насправді його всіляко прискорюють. Черговим виявом цього є теза про єдину союзну державу, яка знайшла своє відображення в останній радянській конституції, яка суперечить елементарній логіці: якщо СРСР федерація, а не уніфікована держава, то він не може бути „єдиною союзною державою". Якщо держава союзна, то вже не єдина. Концепції „єдиної союзної держави", „єдиного радянського народу" виступають як політична конкретизація ідеї зближення і злиття націй, яка позбавляє неросійські народи СРСР майбутнього, гнітить їхню свідомість примарою національної смерті. Щоб забезпечити радянським народам рівноправність, умови вільного розвитку націй, КПРС мусить відмовитися від ленінської гіпотези злиття націй, від концепції зближення націй, єдиного радянського народу тощо і повернутися до національної програми, що будується на ідеї права націй на самовизначення. До речі, теорія „єдиного радянського народу" звучить безглуздо на тлі конституційного права союзних Республік на вихід з федерації.

II. Наукова неспроможність концепції „єдиної давньоруської народності"

Специфіка національного становища України така, що примара національного небуття бовваніє над нею не тільки в майбутньому, а й у минулому, бо офіційна історіографічна концепція історії України фактично ставить під сумнів історичну вірогідність українського народу. Антинаукова, шита політичними нитками теорія „єдиної давноруської народності" створює кричущу нерівноправність російського та українського народів. Здавалось би, згадана концепція справедлива: до 14 ст. — „єдина давноруська народність, з якої утворились три східньо-слов'янські народи". Насправді ситуація нерівноправна, а концепція грубо шовіністична. 1) Російська наука і пропаганда спекулюють поняттям „Русь", „руський" — давнім українським етнонімом, який згодом став національною самоназвою росіян. Щодо України не дозволяється вживати поняття „українська" на позначення епохи до 14 ст., тоді як росіяни спокійнісінько говорять „Русская История", „русский народ", „русска культура" стосовно епохи починаючи з 9-го і навіть 6-го століття. 2) Справа не в термінологічній двозначності: концепційно російські історики не ділять історію Росії на „давноруську" тобто ще не російську історію, і на власне російську, яка почалася з 14 ст. Вони розглядають історію Росії як безперервний один історичний процес починаючи не тільки з епохи Київської Русі, а й з часу виходу на історичну арену східніх слов'ян. Ясна річ, до російської історії вони зараховують усю історію східніх слов'ян до 14 ст. Українське суспільство виховується в свідомості, що до 14 ст. українців не існувало і що вони виникли фактично в наслідок нападу на Східну Европу татаро-монголів і роз'єднання „руських земель". Після 14 ст., виявляється український народ боровся не за національну незалежність, а за „воз'єднання" з Росією...

...Ідея „воз'єднання" щодо епохи, починаючи з 19 ст., доповнюється ідеєю боротьби з т.зв. українським буржуазним націоналізмом. Брак історизму та політична тенденційність тут неймовірні. У всіх народів за буржуазією визнається історичне право на керівництво національним визвольним рухом, але українській буржуазії історіографія в такому праві відмовляє. Український національно - визвольний рух змальовує як націоналістичний (у негативному значенні слова), а його представники та учасники — як вороги та зрадники українського народу. Фразеологія при цьому виключно лайлива, а міра фальсифікації історичної правди сягає крайніх меж. „Українським буржуазним націоналістам" вульгарно протиставляються „революційні демократи", які нібито боролися проти „націоналістів" і за „воз'єднання" з Росією.

(Продовження в черговому числі)

22-га виставка ОМУА

(Закінчення зі стор. 3)

виставці, але його друга композиція, алегоричний краєвид з постаттями у хмарах, не показала майстерної техніки ані кольориту попереднього образу. Зиновій Онишкевич у „Розп'ятті" підкреслив трагедію цієї традиційної релігійної теми композиційним упрощенням з майже сюрреалістичним ефектом. У двох краєвидах Г. Зарицького відгукується вплив А. Васта і свіжість кольорів „нового" реалізму. З творчости старших мистців, ми бачили прецизійно виконані три портрети покійної Ірени Шухевич і один Дам'яна Горняткевича і його приємні „Айстри". В натюрмортах Наталії Стефанів, яка, не зважаючи на роки, завзято працює в мистецтві, звертало увагу детальне випрацювання форми і барви разом з пробою гармонізації цілости надуманим жовтим тоном. Роксоляна Робак блиснула оригінальністю в „Листках лелій на снігу".

У скульптурі репрезентували клясичний реалізм три мистці. Валентин Сім'янців виставив два погідно усміхнені портрети-маски живого барокового характеру, що внесли приємну різнородність серед переважно поважних портретів. Орест Поклалок показав мистецьку зрілість у „Портреті мами" з тонко продуманим виразом. Михайло Черешньовський, який є головою ОМУА і організатор цієї виставки, дав найбільшу в цій групі скульптуру, портрет-погруддя балерини Валентини Переяславець з властивим для цього мистця субтельним випрацюванням поверхні і монументальним виразом, що нагадує єгипетську скульптуру.

У групі імпресіоністичних реалістів на перше місце вийшов Петро Мегик. Це є зрілий і багатогранний мистець, твори якого відзначаються продуманою і вирівняною композицією. У „Портреті фармацевта" з оригінально скомпонованим тлом показав характерну для нього техніку дрібного мазка, що нагадує пізній імпресіонізм, а у гладко мальованім натюрморті „Гуцульський дзбан" долав у тлі елементи примітивізму, щоб підкреслити „етнографічний" характер теми. Анна Ділух сполучує реалізм форми з деякими недотягненнями в барві. Її найбільше амбітна композиція, „Митрополит Андрій Шептицький", нарисована поправно, але кольорит надто нагадує „безтінне" малярство і не віддає ефектів світла і повітря в належній мірі. Подібна проблема виступає і в інших її творах, з винятком „Голубінок", які намальовані без закиду. Ніна Березницька є прецизійна реалістична акварелістка, а в акрилевій техніці переходить на імпресіонізм. Евгенія Лукавська поправно випрацювала „Хризантеми" в темпері. Квіти і краєвид Долорес Гайдучко, мальовані в надто узагальнених кольорах, з трудом вміщуються в рамки імпресіоністичного реалізму. Марія Стиранка — оригінальна акварелістка, три картини з квітами якої вирізнялися візійним характером „не з цього світу". Юрій Стиранка дав одну акварелю з гумористичним підходом. Христина Головчак опрацювала українську народну тематику в трьох дереворитах. Рисунки вуглем Віри Надії Гошовської збагатили графіку на виставці рідко вживаною технікою. Стефанія Бернардин показала у своїх картинах поправний рисунок, сполучений з досить простим кольоритом, який ще не осягає професійного рівня. Ю. Бобрицький належить до тих малярів, що займаються також скульптурою. Цей здібний, але податний на впливи мистець ще не закінчив шукання і робить експерименти у кількою стилях. У його двох скульптурах видно упрощення деталів, що трохи нагадує Крука. Але у малярстві він пробує інші стилі.

Серед імпресіоністів опинилися переважно старші мистці зі знаним ім'ям. Михайло Мороз, який любить підсилювати свій стиль деякими експресіоністичними ефектами, дав майстерну кольористичну візію в „Скелях" і „Церкві" у живій ритмічній композиції. Марія Гарасовська, досі знана з розмашистого малярства на великих форматах, тепер показала менші речі, зближені до реалізму своєю детальністю і свіжим кольоритом. Малярство Людмили Морозової відзначається вишуканими гармоніями теплих кольорів з інтенсивними акцентами, як було видно у плавко мальованій „Калині" і „Краєвиді". Несподіванкою була поява Богдана Доманика, якого ми вже давно не бачили на виставках. У його осіннім краєвиді видно руку досвідченого кольориста. Ірина Зелик, мимо молодого віку, також належить до цієї групи. Вона відзначається відважним, широким мазком і свіжістю сіросиніх гармоній у краєвиді. Покійний Микола Неділко був поетом барви; він міг творити тільки в природі, а не в робітні, і переробляв свої улюблені морські мотиви на кольористичні перлини.

Група експресіоністів кількісно не менша від попередньої. Оксана Лукашевич використала оригінальну, подібну до гобеліну техніку батіку для ефектів світлотіні у багатофігурній композиції. У „Квітах" вищезгаданого Юрка Бобрицького відбилися впливи німецьких експресіоністів. Покійний Микола Шрамченко взорувався у своїх біблійних ілюстраціях на рисунках Рембрандта, але до них додавав експресіоністичний кольор. У його картинах видно зручність досвідченого маляря. Ярослав Стадник лучить експресіонізм з досить реалістичним рисунком. Графіка Александра Канюки, за взором „Капрічос" Ґої, є макабричним коментарем сучасної політичної дійсности. Юрій Гура у „Приятелях" дав сильно мальовану, чорно-червону експресіоністичну картину. Однак існує диспропорція між лагідним змістом цього твору (жінка з кіткою) і твердим кольористичним акордом, що відповідав би для іншої теми.

Група примітивістів невелика. Примітивізм (на цьому місці) не означає браку знання у мистця, але свідоме наслідування примітивного стилю з метою „відсвіження" мистецтва. Серед примітивістів на перше місце вийшов Богдан Певний, досі знаний як маляр-реаліст, який часом любив робити стилістичні і технічні експерименти. Він зробив тепер неабияку несподіванку своїми майстерно виконаними плоскорізьбами у візантійськім стилі. Треба додати, що такі плоскорізьби дійсно були вживані у візантійських церквах. Тематика Певного на цій виставці виключно релігійна. Він продовжує традицію таких українських візантиністів, як Бойчук і Осінчук, але в цілком новому виді. Скульптура жіночої постаті Ані Фаріон показала примітивістичні і реалістичні елементи у гладкій і субтельній техніці. Аркадія Оленська осягнула малярські ефекти в стилі далекосхідного мистецтва у своїй кольоровій літографії.

Серед абстракціоністів ми бачили піваабстракціоністів і безпредметних абстракціоністів. Картини Александра Мотиля відзначалися гармонійним кольоритом, а своїм упрощенням зближувалися до „мінімального" мистецтва. Ірена Волосянська показала фрагменти людських форм у абстрактній лінійній плетениці. Безпредметні композиції Ірини Мудрицької і Марка Гуменного надто виразно імітують свої взірці. Микола Голодик виконав дві безпредметні конструкції з металю і плястику, які мали б зображувати чоловіка і жінку, згідно з назвами, які їм придумав мистець. Бачимо, що навіть безпредметні мистці не можуть цілком відорватися від природи. Хоч у таких творах багато припадковости, все таки вони сповняють певну функцію: чоло розпогоджується і у декого з'являється усмішка, бо ми вже перестали чомунебудь дивуватися.

Любомир Кузьма

„Гуманна місія радянської книги"

Київ. — Київська „Культура і Життя" у рецензії „Все про друковане слово", — інформує, що російською мовою вийшов збірник праць Миколи Сікорського, вченого книгознавця директора головної бібліотеки країни — Державної ім. В. І. Леніна. Загально схарактеризувавши цю книжку і підкресливши в ній всі атрибути, які можуть бути вказівними для висвітлення бібліотечних справ і книгодрукарів, рецензент цього збірника О. Килимний наголошує особливу вартість „радянської книги" тому, що вона є — „носієм і пропагандистом найбільш передових прогресивних ідей". Він також звертає увагу читача на це, що „суть гуманної місії радянської книги в тому, що вона допомагає усвідомити: без праці — вищої потреби людини — неможливі розвиток суспільства, побудова комунізму". Відтак рецензент стверджує, що збірник М. Сікорського і є саме того роду книгою, у ній бо „виявляється свідомість громадянина, розуміння суспільних потреб і завдань". Обговорюючи розділ в збірнику М. Скорського, в якіму пишеться про книжкові справи в минулому — російське книгодрукування, рецензент пише, що автор цієї книги — водночас „вдумливо і глибоко говорить про партійність нашої книги як невід'ємної частини культури радянського суспільства".

О. Килимний також твердить, що „радянський народ є найбільш читаючим у світі" і відрізняється від інших цим, що „з розвитком соціалістичних відносин він дедалі гостріше усвідомлює власний духовий світ і творчу силу". На думку рецензента цю — „по-справжньому сучасну, актуальну книжку", треба видати українською мовою.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ УНСоюзу!